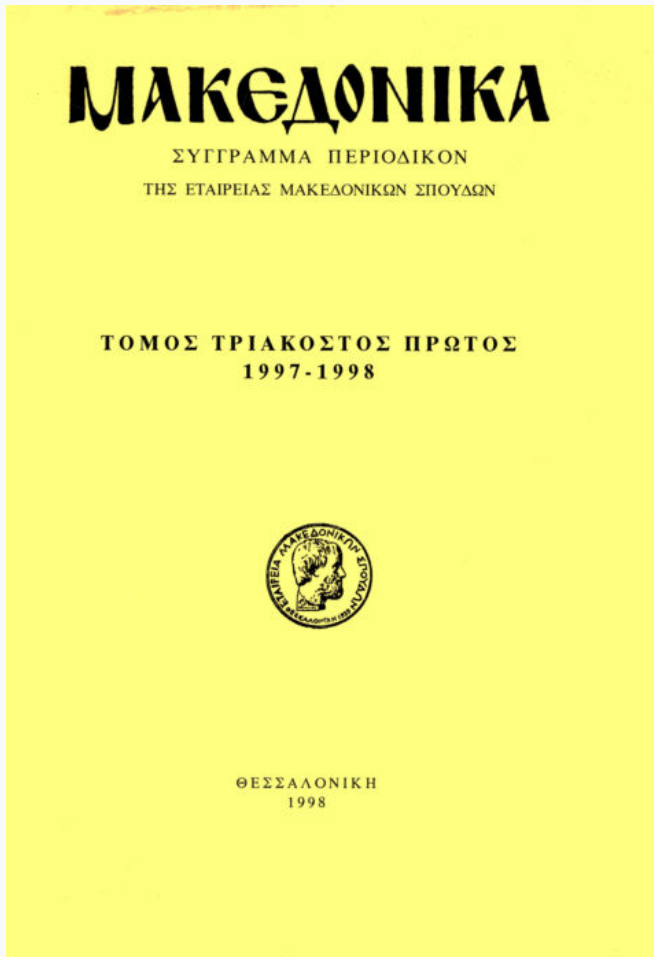

Μακεδονικά

Τόμ. 31, Αρ. 1 (1998)

Ανέκδοτο αρχειακό υλικό για τη Μονή Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη) Βέροιας

Δημήτριος Αγγ. Παπάζης

doi: [10.12681/makedonika.123](https://doi.org/10.12681/makedonika.123)

Copyright © 2014, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπάζης Δ. Α. (1998). Ανέκδοτο αρχειακό υλικό για τη Μονή Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη) Βέροιας. *Μακεδονικά*, 31(1), 239–258. <https://doi.org/10.12681/makedonika.123>

ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΝΗ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ (ΣΚΗΤΗ) ΒΕΡΟΙΑΣ

Η μελέτη* αυτή ασχολείται με τα προνόμια, με την οικονομική κατάσταση, με ηγούμενους και με αδελφούς της μονής Τιμίου Προδρόμου κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας¹. Ειδικότερα εξετάζει κατά χρονολογική σειρά τα αφορώντα σ' αυτήν γεγονότα, όπως αυτά προκύπτουν από επιστολές που βρέθηκαν στους κώδικες της Πατριαρχικής Αλληλογραφίας του Αρχείου του Οικουμενικού Πατριαρχείου από το έτος 1692 μέχρι το 1909².

Τα πρώτα τρία πατριαρχικά έγγραφα («σιγίλια»), τα οποία αναφέρονται στη μονή επικυρώνουν τα σταυροπηγιακά δικάια της.

Το πρώτο έγγραφο³, το οποίο χρονολογείται το Μάρτιο του 1692, εκδόθηκε από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Καλλίνικο Β' τον Ακαρνάνα (1689-1693)⁴. Στο κείμενό του γίνεται αναφορά και για άλλα «γράμματα παλαιγενή, πατριαρχικά, δηλαδή συνοδικά σιγλιώδη, τῶν πάλαι ἁοιδίμων πατριαρχῶν τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταν-

* Η μελέτη αποτελεί συμπληρωματική προσθήκη στη διπλωματική μου εργασία στον Ιστορικό Κλάδο του Μεταπτυχιακού Τμήματος της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ., η οποία εκδόθηκε το 1995 στη σειρά εκδόσεων της Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας και Ναούσης, έπειτα από πρόταση του σεβασμιωτάτου κ. Παντελεήμονος. Θα ήθελα επίσης από τη θέση αυτή να ευχαριστήσω θερμά, για μια ακόμη φορά, το διακεκριμένο ιστορικό της Βεροίας κ. Γ. Χιονίδη, ο οποίος, πρόθυμος πάντοτε για συνεργασία, μου παρείχε τις πολύτιμες υποδείξεις και συμβουλές του.

1. Για τα προνόμια, την οικονομική κατάσταση και τους ηγούμενους και αδελφούς της μονής κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας βλ. Δημ. Αγγ. Παπάκης, *Ιστορία της Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη) Βεροίας*, Βεροία 1995, σσ. 91-120.

2. Η παρούσα έρευνα βασίζεται σε 75 συνολικά ανέκδοτες επιστολές που βρέθηκαν στους κώδικες της Πατριαρχικής Αλληλογραφίας, για την προσέγγιση των οποίων χάριτες πολλές οφείλω στην Αυτού Θεοστάτη Παναγιότητα τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ. κ. Βαρθολομαίο, το διευθυντή του ιδιαίτερου Πατριαρχικού Γραφείου μητροπολίτη Σεβαστείας κ. Δημήτριο και το σεβαστό αρχιεπίσκοπο, οικονομόμο κ. Νικόλαο Πετροπέλλη. Ευελπιστώ ότι με την ευλογία του σεβ. μητρ. Βεροίας κ. Παντελεήμονος θα μπορέσω να προβώ στην έκδοση όλων των σωζόμενων εγγράφων της μονής.

3. Βλ. *Κώδικα Πατριαρχικής Αλληλογραφίας* (στο εξής Κ.Π.Α.), τ. Γ', σ. 6' πρβλ. Αμιλιανός Τσακόπουλος, «Πατριαρχικά σιγίλια εν τοις κώδιξι του αρχιεπισκοπικού του Οικουμενικού Πατριαρχείου», *Ορθοδοξία* 34 (1959) 474.

4. Το διάστημα αυτό συμπίπτει με τη δεύτερη πατριαρχία του Καλλίνικου Β' του Ακαρνάνα. Για τις άλλες δύο πατριαρχίες του (1688) και (1694-1702) βλ. Γ. Χ. Χιονίδη, *Σύντομη ιστορία του χριστιανισμού στην περιοχή της Βεροίας - Τα Μοναστήρια της περιοχής της Βεροίας*, Βεροία 1961, σσ. 50-51· Π. Δ. Πυρινός, *Ανέκδοτα έγγραφα αφορώντα εις τας μονάς Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη Βεροίας) και Μονταίλης*, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 11 σημ. 3-7· Δ. Παπάκης, *ό.π.*, σ. 92.

τινουπόλεως», γίνεται μάλιστα μνεία των δικαιωμάτων του «ἐν μὲν τοῦ μακαρίτου γέροντος κὺρ Κυρίλλου^δ, ἕτερον δὲ τοῦ πρὸ ἡμερῶν ἔμπροσθεν, κὺρ Διονυσίου^ε τοῦ γέροντος, διαλαμβάνοντα, περὶ τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Βεῤ-ζόιας εὕρισκομένου ἱεροῦ καὶ σεβασμίου μοναστηρίου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Προφήτου Προδρόμου, καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τοῦ καλουμένου τῆς σκήτης ὡς ἀνέκαθεν σταυροπηγιακὸν συνετελέσθη ... καὶ νῦν, καὶ μετέπειτα ὡς καὶ πρότερον, μέχρι τῆς τοῦ παντός συντελείας ... πάντα ἐλεύθερον καὶ ἀδούλωτον παρὰ παντός προσώπου, καὶ ἀσύδοτον, καὶ ἀκαταπάτητον πάσης ἐνοχῆς, καὶ διενοχλήσεως καὶ ἀπαιτήσεως ἀπηλλαγμένον, μόνῃ τῷ πατριαρχικῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενον, καὶ ὑπ' αὐτοῦ μόνον ἀνακρινόμενον διεξαγόμενόν τε καὶ διοικούμενον, μνημονευόμενον ἐν αὐτῷ διηνεκῶς, τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, καὶ μηδενί, μηδὲν ὀφείλον παρεῖχον μέχρι καὶ ὀβολοῦ, εἰ μὴ μόνον δύο χρυσὰ φλωρία κατ' ἔτος τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλη Ἐκκλησίᾳ, χάριν ὑποταγῆς, ὡς νενόμισται πᾶσι τοῖς σταυροπηγιακοῖς μοναστηρίοις, καθάπερ ἐξ ἀρχῆς διετάχθησαν, καὶ ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς προεσημειώθησαν γράμμασι καὶ πάντοτε οἱ ἐν αὐτῷ τῷ σταυροπηγιακῷ μοναστηρίῳ συνασκοῦμενοι πατέρες διάγωσιν ἐλεύθεροι, καὶ ἀσύδοτοι, καὶ ἀκαταξήτητοι, φροντίζοντες τῆς ἀξέθσεως, καὶ βελτιώσεως, καὶ εἰρηνικῆς καταστάσεως τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ μοναστηρίου, μηδενὸς ποτέ, τῶν ἀπανταχοῦ, μήτε τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, ἄδειαν ἔχοντος, κατεπεμβαίνειν τοῦ σεβασμίου αὐτοῦ μοναστηρίου, καὶ ἐνοχλεῖν καὶ ἐπηρεάζειν αὐτὸ καὶ ζητεῖν λαβεῖν τὸ ὁμονοεῖν, ἐν πλεονεξίᾳ, μήτε ἀφαιρεῖν τι, τῶν προσόντων αὐτῷ, ὡς ἅμα τῷ μοναστηρίῳ, καὶ πάντων τῶν κτημάτων, καὶ ἀφιερωμάτων αὐτοῦ κινήτων τε καὶ ἀκινήτων ὑπάρχειν, παντ' ἐλευθέρων, πάσης καὶ παντοίας δόσεως, ἀπηλλαγμένων τε, καὶ ἀκαταζητήτων εἰς τὸ παντελές. ὅτε δε χρεῖα γένηται αὐτοῖς, ἠγούμενον καταστήσῃ, μηδενί ἐξέστω ἔξωθεν, μήτε τῷ μητροπολίτῃ Βεῤζόιας ... ἀλλ' οἱ πατέρες τοῦ μοναστηρίου μόνου ἔχωσι τὴν ἐξουσίαν αὐτήν, τοῦ ἐκλέγειν, καὶ καθιστᾶν τὸν ἴδιον αὐτῶν καθηγούμενον ὡσαύτως καὶ ἐν ταῖς χειροτονίαις αὐτῶν, ἄδειαν ἔχωσι οἱ πατέρες προσκαλεῖν ὃν ἂν ἐθέλωσι ἀρχιερέα, καὶ ἐπιτελεῖν, ἐν τῷ σφῶν μοναστηρίῳ

5. Πρόκειται για τον πατριάρχη Κύριλλο Λούκαρη (1612-1638), χωρίς όμως να προσδιορίζεται η χρονολογία του σιγίλιου του· βλ. Γ. Χ. Χιονίδης, *ὁ.π.*, σ. 50· Δ. Παπάζης, *ὁ.π.*, σ. 92.

6. Κατά τις πατριαρχίες του Διονυσίου Δ' Μουσελίμη-Κομνηνού (1671-1673, 1676-1679, 1683-1684, 1686-1687) δεν προσδιορίζεται πότε συντάχθηκε το σιγίλιο. Ο Διονύσιος διετέλεσε πατριάρχης και αργότερα, στα 1693-1694. Βλ. Γ. Χ. Χιονίδης, *ὁ.π.*, σσ. 50-51· Π. Πυρινός, *ὁ.π.*, σ. 11 σημ. 3-7· Δ. Παπάζης, *ὁ.π.* Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι συνεχείς αλλαγές πατριαρχῶν της περιόδου αυτής, για τις οποίες βλ. Ν. Ζαχαρόπουλος, *Ἱστορία των σχέσεων Ἐκκλησίας-Πολιτείας στην Ελλάδα*, τεύχ. Α', Θεσσαλονίκη 1991, σ. 70 σημ. 28, όπου επισημαίνεται ότι το διάστημα 1670 μέχρι το 1678 είχαμε ἔξι αλλαξοπατριαρχίες, ενώ από το 1623 μέχρι το 1700 πενήντα, γεγονός που υποδηλώνει, κυρίως, τις παρεμβάσεις της τουρκικής εξουσίας στα εκκλησιαστικά πράγματα των χριστιανῶν της Ανατολῆς.

τάς χειροτονίας αὐτῶν ἀνεμποδίστως, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν πᾶσι τοῖς σταυροπηγίοις ὅς δ' ἐκ τῶν πατέρων οὐδέποτε, ἐναντίος φανῆ τοῖς ἐν τῷ παρόντι γράμματι γεγραμμένοις, καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ σταυροπηγιακοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου, ἐπιχειρήσῃ διασπᾶσαι καὶ ἐπηρεάσαι τοὺς ἐν αὐτῷ πατέρας διενοχλῆσαι τε καὶ ζημίαν τινὰ προστρέψαι αὐτοῖς ὁποίας ἂν τάξεως, ὧν καὶ ὁποῖου βαθμοῦ, ὁ τοιοῦτος ἀφωρισμένος ὑπάρχῃ ἀπὸ τοῦ κυρίου παντοκράτορος καὶ κατηραμένος, καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ἄλυτος μέχρι θανάτου, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ εὖροι τὸν Θεὸν μαχόμενον αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως».

Παρόμοιο είναι το περιεχόμενο, το οποίο έχουν και τα επόμενα σιγίλια που συντάχθηκαν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους.

Το πρώτο σιγίλιον⁷, το οποίο μνημονεύει τα ονόματα των πατριαρχῶν Κυρίλλου Λούκαρη, Διονυσίου Δ' Μουσελίμη-Κομνηνού και Καλλινίκου Β' Ακαρνάνος, έχει ημερομηνία 5 Ιουλίου 1742 και εκδόθηκε κατά τη δεύτερη πατριαρχία του Παΐσιου Β' (1740-1743)⁸.

Το δεύτερο σιγίλιον⁹ (χρονολογείται στις 3 Αυγούστου 1750, στην πρώτη πατριαρχία του Κυρίλλου Ε', 1748-1751)¹⁰ επικυρώνει τα προηγούμενα σιγίλιωδη γράμματα και προβαίνει στην ανανέωση των σταυροπηγιακῶν προνομίων της μονῆς. Τόσο ἀπὸ τὸ περιεχόμενο των παραπάνω σιγιλίων, ὅσο και ἀπὸ ἄλλα παρόμοια, καθὼς και ἀπὸ διάφορες πατριαρχικὲς ἐπιστολές, διαπιστώνουμε ὅτι οἱ ἐκάστοτε μητροπολίτες τῆς Βέροιας δὲν σέβονταν πάντοτε, ὅπως προβλεπόταν, τὸ ἀποκλειστικὸ δικαίωμα που εἶχε ἡ μονή, νὰ υπάγεται ἀπειθείας στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὡς σταυροπηγιακῆ.

Πολλὰ εἶναι τὰ πατριαρχικὰ γράμματα που εἶχαν ὡς σκοπὸ τὸν ἐλεγχὸ και, γενικὰ, τὴ διευθέτησιν οἰκονομικῶν ἐκκρεμοτήτων τῆς μονῆς. Στὸ πλαίσιο αὐτὸ ἐντάσσεται και ἡ ἐγκύκλιος¹¹ πρὸς τὸ μοναστήρι τῆς 12ης Αυγούστου 1808, σύμφωνα με τὴν ὁποία ὀφείλει νὰ καταβάλλει κάθε Μάρτιο ἐτήσια συνδρομὴ στὴ Μητρόπολη Βεροίας και Ναούσης.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει τὸ σιγίλιον¹² που στάλθηκε στὴ μονή τὸ 1815 στὴ

7. Κ.Π.Α., τ. Ε', σσ. 17-18· πρβλ. Αἰμ. Τσακόπουλος, «Πατριαρχικὰ σιγίλλια», ὁ.π., σ. 477.

8. Για τὶς ἄλλες πατριαρχίες τοῦ Παΐσιου Β' (1762-1732, 1744-1748, 1751-1752), βλ. Γ. Χ. Χιονίδης, ὁ.π., σσ. 50-51· Π. Πυρινός, ὁ.π., σ. 11, σημ. 3-7· Δ. Πατάξης, ὁ.π.

9. Κ.Π.Α., τ. Ε', σ. 105· πρβλ. Αἰμ. Τσακόπουλος, ὁ.π., σ. 477.

10. Για τὴν ἐπόμενη πατριαρχία τοῦ Κυρίλλου (1752-1754) βλ. Γ. Χ. Χιονίδης, ὁ.π.: Π. Πυρινός, ὁ.π.: Δ. Πατάξης, ὁ.π.

11. Κ.Π.Α., τ. ΙΑ', σ. 91.

12. Κ.Π.Α., τ. ΙΒ', σσ. 243-244· πρβλ. Αἰμ. Τσακόπουλος, «Πατριαρχικὰ σιγίλλια», ὁ.π., τ. 35 (1960) 145. Στὴ συνέχεια, τὸ 1828 ἀκολουθεῖ τὸ σιγίλιον τοῦ πατριαρχῆ Ἀγαθαγγέλου, γιὰ τὸ κείμενο τοῦ ὁποίου, βλ. Π. Πυρινός, ὁ.π., σσ. 11-14· πρβλ. Δ. Πατάξης, ὁ.π., σσ. 90, 92-93, ὅπου γίνεται και σχολιασμός του.

διάρκεια της πατριαρχίας του Κυρίλλου ΣΤ' (1813-1818), το οποίο εκδόθηκε κατόπιν αναφοράς «*τῶν ἐν αὐτῷ (εν. μοναστηρίῳ) θεοφιλῶς ἀσκουμένων ὀσιωτάτων πατέρων, ἐκτραγωδούντων περιπαθῶς τὰς ἐκ τῶν καιρικῶν περιστάσεων ἐπιγενομένας αὐτοῖς κακουργίας καὶ θλίψεις, καὶ ὅτι τὸ ἱερὸν μοναστήριον στερηθὲν τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ λαμπρότητος καὶ καλῆς ἁρμονίας παρέπεσεν εἰς ἀνωμαλίαν πολλὴν καὶ εἰς ἐνοχὴν χρέους βαρυντάτου, ἐξ οὗ καὶ συνέβη πρὸ καιροῦ ἀναχωρησαὶ πολλοὺς τῶν τῆς ἱερᾶς αὐτῶν συνάξεως», καὶ επικυρώνει καὶ πάλι τα προνόμια τῆς μονῆς.*

Στους ηγούμενους καὶ ἀδελφούς¹³ τῆς μονῆς αναφέρονται οἱ περισσότερες πατριαρχικὲς ἐπιστολές. Στις 29 Μαΐου 1829 απευθύνθηκε γράμμα¹⁴ πρὸς τὸ μοναχὸ Συμεὼν, πρόκριτο τοῦ Τιμίου Προδρόμου στὴ Βέροια, γιὰ νὰ καταβάλει αὐτὸς καὶ οἱ ἱερωμένοι στὴ μονὴ τόσο τὸν ἔρανο, ποῦ εἶχε οριστεῖ πρὶν ἀπὸ τριετία γιὰ τὴ «Μητέρα Ἐκκλησία», ὅσο καὶ τοὺς λογαριασμοὺς τῆς μονῆς. Ἡ προσφώνηση «*ὀσιώτατε κύριε συμεῶν ... ὃ τὰ πρῶτα φέρων*» δείχνει ὅτι ἦταν ηγούμενος ἢ ηγουμενεύων, ὁ ὁποῖος —ὅπως φαίνεται— δὲν ὑάκουε στὸ μητροπολίτη Βεροίας, καὶ προέβη καὶ σε καταχρήσεις, με ἀποτελέσμα νὰ δεχτεῖ ορισμένες συστάσεις, ὅπως χαρακτηριστικὰ αναφέρονται στὸ κείμενο: «*καταμετρήσης ἀμέσως πρὸς τὸν ἅγιον Βερόροια τὴν ποσότητα ὅπου εἶχε ζητήσει ἡ ἱερότης του πρότερον διὰ τὴν ἐφάπαξ συνδρομὴν καὶ βοήθειαν πρὸς τὸ κοινὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ μέρους σου, καὶ ἀπὸ μέρους τῶν λοιπῶν μοναστηριακῶν ἱερωμένων, χωρὶς νὰ φανῆς καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀντιτείνων ἢ διαστρέφων τὸ σύνολον, νὰ παύσης δὲ καὶ ἀπὸ τὰς καταχρήσεις, καὶ ἀτοπίας, τὰς ὁποίας παρεκτρέπεσαι, ὡς ἐμάθομεν, καὶ νὰ προσέχῃς καλῶς ὑπὲρ τῆς προθυμίας, καὶ καλῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου, καὶ τῆς θεοριλῶς πολιτείας, καὶ σεμνοβιότητος τούτου, καὶ τῶν λοιπῶν συμμοναστηριακῶν ἀπονεμόντων ὡς εἰκὸς καὶ τὸ προσῆκον σέβας πρὸς τὸν κατὰ τόπον ἀρχιερέα εἰρημένον ἅγιον Βερόροια πρὸ πάντων δὲ ἐπιτάττωμέν σοι, ὅπως φυλάττης καθαρὸς τοὺς λογαριασμοὺς τῆς καταστάσεως, καὶ λοιπῆς λογοδοσίας τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου, καὶ κατ' ἔτος καταστρώνων αὐτοὺς ἐν καθαρῷ καταστίχῳ νὰ τὰ ἀποστέλλῃς ἐναυθὰ πρὸς ἡμᾶς διὰ νὰ τὰ ἐπεξερχώμεθα κατὰ τὴν τάξιν νὰ βλέπωμεν τὸν τρόπον τῆς οἰκονομίας σου πρὸς τὸ ἱερὸν μοναστήριον καὶ νὰ πληροφορούμεθα περὶ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ».*

13. Εἰδικότερα γιὰ τοὺς ηγούμενους καὶ ἀδελφούς τῆς μονῆς κατὰ τὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας βλ. Δ. Αγγ. Παπάζης, «*Ηγούμενοι καὶ ἀδελφοὶ τῆς ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη) Βεροίας κατὰ τὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας*», *Πρακτικὰ Διημερίδας «Τὸ Μοναστήρι τοῦ Τιμίου Προδρόμου («Σκήτη Βεροίας»)*», Βέροια 1994, σσ. 161-191· πρόκειται γιὰ ἀνακοίνωση, ἡ ὁποία ἐκφωνήθηκε, κατόπιν ἐγγενεϊκῆς πρόσκλησής μου ἀπὸ τὸν πρόεδρο τῆς Εφορίας τῆς Δημόσιας Κεντρικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βέροιας κ. Γ. Χιονίδη, στὸ πλαίσιο τῆς Διημερίδας γιὰ τὴν Μονὴ Προδρόμου τὸ Μάρτιο τοῦ 1993· βλ. τοῦ ἰδίου, *Ἱστορία*, σσ. 91-120.

14. Κ.Π.Α., τ. ΓΣΤ', σσ. 221-222.

Την ίδια ημέρα φαίνεται ότι στάλθηκε πατριαρχική επιστολή¹⁵ και προς τους χριστιανούς της Βέροιας, για να συστήσουν στους ναούς τους υπέρ της Μ. Εκκλησίας «κυτία Ελέους».

Ανάλογο της επιστολής προς το Συμεών ήταν και το περιεχόμενο του γράμματος¹⁶ που απευθύνθηκε, την ίδια ημέρα, προς το μητροπολίτη Βεροίας Μεθόδιο, στο οποίο περιεκλείονταν και οι προηγούμενες δύο επιστολές. Όπως προκύπτει από το κείμενο, ο Συμεών είχε αποδώσει ήδη τη συνεισφορά που του ζητήθηκε και παραγγελλόταν πλέον ο μητροπολίτης να διαβιβάσει αυτήν, καθώς και τη συνδρομή των χριστιανών στο Πατριαρχείο.

Στην επόμενη επιστολή¹⁷ (ημερομηνία 5 Οκτωβρίου 1829 και με αποδέκτες τους πατέρες της μονής και ειδικότερα το Συμεών και το Μελέτιο) αναφέρεται ότι ελήφθησαν μέσω του επιτρόπου «κυρ Αντωνάκη» τα εκατόν πενήντα γρόσια για το κοινό (Ταμείο) της Μ. Εκκλησίας, η οποία και εξέφρασε την ευαρέσκειά της. Παράλληλα όμως επιστημάνθηκε η αγανάκτησή της σε κάθε παρεκτροπή των πατέρων, οι οποίοι όφειλαν με τα καλά τους έργα ν' αποδεικνύουν ότι ήσαν ψευδή τα κακεντρεχή λόγια που λέγονταν εναντίον τους. Με τη βεβαιότητα, επίσης, ότι έχουν την εκκλησιαστική προστασία, παροτρύνθηκαν οι πατέρες να επικοινωνούν ελεύθερα με το Πατριαρχείο για κάθε μοναστηριακή υπόθεση που τους απασχολούσε. Τέλος, τους ζητήθηκε να στείλουν στη Μ. Εκκλησία τους λογαριασμούς εσόδων και εξόδων της μονής για έλεγχο.

Τη συνέπεια των μοναχών ως προς τη διευθέτηση των οικονομικών τους εκκρεμοτήτων αποδεικνύει το πατριαρχικό γράμμα¹⁸ που στάλθηκε, την ίδια ημέρα, προς το μητροπολίτη Βεροίας Μεθόδιο. Σύμφωνα με το κείμενό του απαλλάχθηκε ο Μεθόδιος από τη φροντίδα αποστολής της οφειλής της μονής, αφού είχε αυτή ήδη τακτοποιηθεί. Σημειώνεται μάλιστα χαρακτηριστικά: *«ή δέ ιερότης σου να μὴν ἤθελες ἀπαιτήση παρ' αὐτοῦ πολὺ ἢ ὀλίγον ἐπὶ τούτῳ τῷ λόγῳ τῆς πρὸς τὸ κοινὸν βοήθειας, μάλιστα ὁ,τι ἐὰν ἔλαβες καὶ παρ' αὐτῶν να τὸ ἐπιστρέψῃς εἰς χεῖρας ... τὸ ἱερὸν αὐτὸ μοναστήριον ὅτι ἐν πολλαῖς περιστάσεσι καὶ συμφοραῖς περιπεσόν, καὶ τελευταῖον πυρποληθέν»*¹⁹.

Στο ίδιο κείμενο γίνεται λόγος για καταστρατήγηση των σταυροπηγιακῶν

15. Κ.Π.Α., τ. ΙΣΤ', σ. 222.

16. Κ.Π.Α., τ. ΙΣΤ', σ. 223.

17. Κ.Π.Α., τ. ΙΣΤ', σ. 239.

18. Κ.Π.Α., τ. ΙΣΤ', σσ. 239-240.

19. Κ.Π.Α., τ. ΙΣΤ', σ. 239. Πρόκειται μάλλον για τη μεγάλη συμφορά που επήλθε το 1822, όταν, παράλληλα με την πολιορκία και καταστροφή της Νάουσας, πυρπολήθηκε από τους Τούρκους (τη Μ. Πέμπτη, στις 30 Μαρτίου) και η μονή του Τιμίου Προδρόμου. Βλ. γι' αυτό Δ. Πατάσης, *Ιστορία*, σσ. 81-87, όπου και η σχετική βιβλιογραφία που βασίζεται κυρίως σε μελέτες του Γ. Χ. Χιονίδη, στις οποίες αξιοποιούνται και τα στοιχεία που υπάρχουν σε διάφορες μικρές ενθυμήσεις –χρονικά– σημειώματα.

προνομιών της μονής από το μητροπολίτη Βεροίας-Ναούσης, ο οποίος, μετά το θάνατο των μοναχών Θεοφίλου και Μακαρίου, σφράγισε τα κελιά τους κληρονομώντας τους. Έλαβε μάλιστα από τον πρώτο δεκατέσσερα «βενετικά φλωρία» και εξαργύρωσε χρεωστικές ομολογίες του δευτέρου, χωρίς να προσφέρει απολύτως τίποτε στο μοναστήρι. Επισημαίνεται, επίσης, ότι «τὰ ἄσπρα τῶν δύο ἀποθανόντων εἰρημένων καλογήρων ἀφιερῶσι ἤδη ἡ κοινότης τοῦ ῥηθέντος μοναστηρίου διὰ γράμματος αὐτῶν πρὸς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ πρέπει νὰ ἀποσταλῶσιν ἐνταῦθα, ὡς δίκαια γενόμενα αὐτοῦ τοῦ κοινοῦ, διὰ τοῦτο γράφοντες ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομέν σοι ἀμεταθέτως, ὅπως ἅμα τῷ λαβεῖν αὐτήν, ἀποστείλῃς ἐντεῦθεν πρὸς ἡμᾶς τὰ διαληφθέντα ἄσπρα τῶν προαποθανόντων μοναστηριακῶν ἐκείνων πατέρων τὰ δεκατέσσερα βενετικά φλωρία δηλαδή, καὶ τὰ συναχθέντα χίλια γρόσια καὶ ὅ,τι ἄλλο τῆς καταληφθείσης περιουσίας των ὡς ἀφιερῶματα ὄντα πρὸς τὸ κοινὸν ἀναπόσπαστα»²⁰. Τέλος, συστήθηκε στο Μεθόδιο να απέχει από τα δίκαια της πατριαρχικής μονής και να βοηθά αυτήν διορθώνοντας κάθε προηγούμενη παρεκτροπή του.

Τα προβλήματα όμως στο μοναστήρι δεν σταμάτησαν. Αυτό διαπιστώνεται από την πατριαρχική επιστολή²¹ στις 15 Μαΐου 1832 προς τους πατέρες της μονής, συστατική του εξάρχου πρώην μεγάλου αρχιδιακόνου Κυρίλλου, στον οποίο όφειλαν να παραδώσουν λογαριασμούς και καταγραφή των μοναστηριακών κτημάτων και πραγμάτων και να ειρηνεύσουν μεταξύ τους: «Μανθάνομεν ... ὅτι ἐν τῷ μοναστηρίῳ αὐτῷ ἐπιπολεῖ μία ἰδιοῤῥήθμια, καὶ ἀκαταστασία καὶ μεσολαβοῦσιν ταραχαί, καὶ σκάνδαλα μεταξὺ τῶν συνασκουμένων ἐκ τῶν ὁποίων καὶ μερικοὶ ἀνεχώρησαν». Ἐτσι, προκειμένου να διαρρυθμιστεῖ το πολίτευμα, ο τρόπος διοίκησης και τα οικονομικά, ελήφθησαν με την αποστολή του εξάρχου τα παραπάνω μέτρα και παραγγέλθηκε στους πατέρες να υποδεχθόν με την πρέπουσα φιλοφροσύνη και υπακοή τον Κύριλλο.

Κοινοποίηση του περιεχομένου της προηγούμενης επιστολής έγινε με γράμμα²², την ίδια ημέρα, προς το μητροπολίτη Διονύσιο, με το οποίο απευθύνθηκε προτροπή προς τον αρχιερέα να υποδεχθεῖ τον έξαρχο και να συμπαρασταθεῖ στο έργο αποκατάστασης της μονής, στέλλοντας ορισμένους έγκριτους χριστιανούς να παρευρεθούν στη θεώρηση των λογαριασμών και στην υπόλοιπη καταγραφή.

Τα θετικά αποτελέσματα της εξαρχικής αποστολής του Κυρίλλου επιβεβαιώνονται με την επιστολή²³ που στάλθηκε στους πατέρες της μονής, τέσσε-

20. Κ.Π.Α., τ. ΙΣΤ', σσ. 239-240.

21. Κ.Π.Α., τ. ΙΖ', σ. 181.

22. Κ.Π.Α., τ. ΙΖ', σσ. 181-182.

23. Κ.Π.Α., τ. ΙΖ', σ. 210.

ρις μήνες αργότερα, στις 27 Σεπτεμβρίου 1832: «είδομεν και την διάπραξιν τῆς εἰρήνης και ὁμοιοῦσας, και τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εὐθυμίας τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ σπινώματος». Στο κείμενό της γίνεται, επίσης, αναφορά για την ὑπαρξὴ του μοναχοῦ Παΐσιου: «ἔξεδώκαμεν γράμμα ἡμέτερον κοινὸν περὶ ἐλέους δι' ὄλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὄπερ και ἐδόθη διὰ τοῦ ῥηθέντος ἐξάρχου πρὸς τὸν ἐνταῦθα διατελοῦντα μοναστηριακόν σας Παΐσιον»²⁴.

Ἡ οικονομικὴ κατάσταση τῆς μονῆς βελτιώθηκε στα τέλη τῆς ἐπόμενης δεκαετίας. Στο γεγονός αὐτό συνέβαλε ἡ ἐκλογή του ηγουμένου Αγαθαγγέλου. Αὐτὸ προκύπτει ἀπὸ τὴν πατριαρχικὴ ἐπικυρωτικὴ τῆς ηγουμενίας ἐπιστολή²⁵ που ἀπευθύνθηκε στον Αγαθαγγέλο και στους πατέρες τῆς μονῆς στις 14 Δεκεμβρίου 1849. Σύμφωνα με τὸ περιεχόμενό της δόθηκαν συμβουλές στον ηγούμενο: «ἵνα διαδεχῆ ἄγρυπνος και προσεκτικὸς εἰς τὰ ἐπέπειτά σοι ἱερὰ καθήκοντα, φροντίζων τῆς ἀληθείας και βελτιώσεως και καλῆς οἰκονομίας τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου και τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν χρεῶν του, καθὼς και τῆς εὐσημοσύνης και καλῆς πολιτείας των πατέρων, εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλει πρῶτος γίνεσθαι καλὸν παράδειγμα ἀρετῆς και ζήλου, και στους πατέρες: ἵνα γνωρίζοντες κεφαλὴν ὑμῶν τὸν διαληφθέντα κανονικὸν ὑμῶν Ἡγούμενον, πείθεσθε και ὑποτάσσεσθε ταῖς συμβουλαῖς αὐτοῦ και παραστάσει, ὡς μᾶ ψυχῆ συντρέχητε ὑπὲρ ὠφελείας και ἐπὶ τὰ πρόσω αὐξήσεως τῆς μετανοίας σας διάγοντες ἐν ὁμοιοῖα και ἀγάπῃ ἀδελφικῇ».

Τὴν πιο πάνω ἐπιστολὴ ἀνέλαβε να διαβιβάσει στον ηγούμενο και στους πατέρες ὁ μητροπολίτης Βεροίας Θεόκλητος. Σύμφωνα με γράμμα²⁶ που τὴν ἴδια ἡμέρα ἀπηύθυνε σ' αὐτὸν τὸ Πατριαρχεῖο, του ζητοῦσε να λάβει ἀπὸ τον ηγούμενο τὸ προβλεπόμενο κανονικὸ δικαίωμα και τον ἐπαινοῦσε για τὴν προθυμία του να παραστέι στη θεώρηση των λογαριασμῶν τῆς μονῆς.

Τρεῖς μήνες αργότερα, στις 17 Μαρτίου 1850, δηλώθηκε με ἐπιστολή²⁷ πρὸς τὸ Θεόκλητο ὅτι ἐλήφθησαν τα 1.191 γρόσια ὡς δικαίωμα τῆς ηγουμενίας του Αγαθαγγέλου.

Πάγια τακτικὴ του Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἦταν ἡ κατὰ διαστήματα ἀποστολὴ ἐξάρχων σε σταυροπηγιακὲς μονές με σκοπὸ κυρίως τον ἐλεγχὸ των λογαριασμῶν τους. Στο πλαίσιο αὐτὸ ἐντάσσεται ἡ ἀποστολὴ του μητροπολίτη πρῶην Τρίκης Ἰωσήφ σε διάφορες πατριαρχικὲς μονές²⁸, μεταξύ των

24. Μοναχὸς με τὸ ὄνομα Παΐσιος ὑπῆρξε στη μονὴ και τὸ 1754. Βλ. Θ. Παπαζώτος, *Κεμήλια του Κολινδρού*, Θεσσαλονίκη 1985, σ. 21 και 23· πρβλ. Δ. Παπάκης, *Ἱστορία*, σ. 80.

25. *Κ.Π.Α.*, τ. ΚΖ', σσ. 268-269.

26. *Κ.Π.Α.*, τ. ΚΖ', σ. 269.

27. *Κ.Π.Α.*, τ. ΚΖ', σ. 298.

28. Οἱ ἄλλες πατριαρχικὲς μονές ἦταν των Σουρβίων και Φλαμπουρίου στην ἐπαρχία Δημητριάδος, Σλατάνου και Κορώνης ἐπαρχίας Φαναριοφασάλων, Ξενιάς τῆς Λαρίσης και Ἁγίου Στεφάνου Μετεώρων.

οποίων και η μονή του Τιμίου Προδρόμου, όπως προκύπτει από γράμμα²⁹ που του στάλθηκε στις 21 Δεκεμβρίου 1853. Την αποστολή του φαίνεται ότι εξετέλεσε ο Ιωσήφ εντός του επόμενου τριμήνου, αφού, σύμφωνα με τον κώδικα της μονής 32^b-34^a συντάξε έκθεση για το μοναστήρι, και ζήτησε τους λογαριασμούς εσόδων και εξόδων της μονής. Ακόμα —όπως γράφει— ζήτησε από αρχεία της Ρωσίας τη λήψη αντιγράφων των χρυσοβούλων, τα οποία καταστράφηκαν κατά την πυρπόληση του 1822. Τέλος, καταχώρισε τον κανονισμό της λειτουργίας της μονής³⁰.

Οι ηγούμενοι της μονής που εξελέγησαν την περίοδο αυτή κατάγονταν από τη Βέροια³¹. Ο Αγαθάγγελος διετέλεσε ηγούμενος για 24 συνολικά έτη (1843-1867) και το 1867 τον διαδέχτηκε ο ιερομόναχος και τότε εφημέριος στη μονή Μελέτιος, ο οποίος υπήρξε ηγούμενος μέχρι το 1873.

Τον επόμενο Βεροιώτη ηγούμενο της μονής Δανιήλ³² έχει ως αποδέκτη η πατριαρχική επιστολή³³ με ημερομηνία 28 Ιουλίου 1876. Σύμφωνα με το περιεχόμενο της κλήθηκε ο Δανιήλ να κρατήσει περιορισμένο στη μονή μέχρι να μετανοήσει τον ιερέα του χωριού Σελίου παπα-Κώστα Γεωργίου Βλάχο. Ο ιερέας, αν και είχε τιμωρηθεί από τον κυριάρχη του μητροπολίτη Βεροίας Βενέδικτο με την ποινή της αργίας λόγω απειθούς και αυθάδους διαγωγής, εξακολουθούσε να ιεροπραττεί περιφρονώντας την ποινή που του είχε επιβληθεί.

Τελικά, επειδή έκαναν αίτηση οι χριστιανοί του Σελίου για παύση της αργίας του ιερέα και απαλλαγή του από τον περιορισμό, και επειδή έδειξε μεταμέλεια ο ίδιος και συγκατάβαση ο αρχιερέας³⁴ που συμπαθούσε αυτόν ως πτωχό οικογενειάρχη, αποφασίστηκε η συγχώρηση του κληρικού και η επιστροφή στην ενορία του.

Από πατριαρχική επιστολή³⁵ προς το Δανιήλ προκύπτει ότι ο αρχιερέας αντιμετώπιζε προβλήματα υγείας. Για το λόγο αυτό αποφασίστηκε να διορι-

29. *Κ.Π.Α.*, τ. Λ', σ. 45.

30. Γ. Χ. Χιονίδης, *ό.π.*, σ. 52, όπου και απόσπασμα της έκθεσης. Βλ. σχετικά Δ. Παπάζης, *Ιστορία*, σσ. 75, 80, 92, 98.

31. Για τους Βεροιώτες στην καταγωγή ηγούμενους Αγαθάγγελο και Μελέτιο βλ. Δ. Παπάζης, «Ηγούμενοι και αδελφοί», *ό.π.*, σ. 175, και του ίδιου, *Ιστορία*, σσ. 110-111.

32. Ο Δανιήλ διετέλεσε στη μονή ιερομόναχος από το 1848 μέχρι το 1873 και ηγούμενος από το 1873 μέχρι το 1898, και από τότε μέχρι τουλάχιστον το 1921, οπότε συμπλήρωσε τα ενενήντα πέντε του χρόνια, ήταν μοναχός στο μοναστήρι. Κατά τα έτη της ηγουμενίας του ανέπτυξε σημαντική δραστηριότητα και επέδειξε συνέπεια και προθυμία ανταποκρινόμενος στις οικονομικές υποχρεώσεις της μονής προς τη Μ. Εκκλησία (βλ. σχετικά *Κ.Π.Α.*, τ. 64, σ. 354 και τ. 66, σ. 145). Ειδικότερα για το Δανιήλ βλ. Δ. Παπάζης, «Ηγούμενοι και αδελφοί», *ό.π.*, σσ. 175-179, και του ίδιου, *Ιστορία*, σσ. 111-115.

33. *Κ.Π.Α.*, τ. ΚΖ', σσ. 232-233.

34. *Κ.Π.Α.*, τ. ΜΖ', σ. 308.

35. *Κ.Π.Α.*, τ. ΝΑ', σ. 122.

σθεί ως βοηθός του «*ὁ ἐν Βερροία νῦν διατελῶν ὀσιώτατος ἐν μοναχοῖς κτῆ Ἀγαθάγγελος, ὁ τέως ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη χρηματίσας ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ, περὶ οὗ ἡ Ἐκκλησία ἀγαθὰς ἔχει πληροφορίας*». Η συμπαράσταση του Αγαθαγγέλου στο Δανιὴλ φαίνεται και από ένα ακόμη γράμμα³⁶ της 27ης Ιουνίου 1879, αυτή τη φορά του ηγουμένου προς το μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Καλλίνικο (1878-1882), στο οποίο υπέγραφε ο Αγαθάγγελος ως συμπράττων μετά του ηγουμένου του Τιμίου Προδρόμου.

Εκτός από την τακτική της αποστολής εξάρχων, το Πατριαρχείο έλεγχε και γενικά επόπτευε τις σταυροπηγιακές μονές με τη λεγόμενη Μοναστηριακή Επιτροπή. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η αποστολή γράμματος³⁷ στις 11 Ιουλίου 1891 προς τον ηγούμενο Δανιὴλ, από το οποίο προκύπτει ότι ζητήθηκε από τη Μοναστηριακή Επιτροπή, λόγω ελλείψεων, να συμπληρωθούν με ακρίβεια και να αποσταλούν στο Πατριαρχείο τα κτηματολόγια³⁸ της μονής.

Η μεγάλη ακίνητη περιουσία του μοναστηριού γινόταν συχνά αντικείμενο διεκδίκησης από τρίτους, με αποτέλεσμα οι σχετικές υποθέσεις να φθάσουν μέχρι τα δικαστήρια. Για μια τέτοια περίπτωση μας πληροφορεί επιστολή³⁹ της 22ας Αυγούστου 1894 προς το Δανιὴλ, ο οποίος είχε ζητήσει από τις 15 Δεκεμβρίου 1893 οδηγίες σχετικά με το τι στάση έπρεπε να κρατήσει στη δίκη για τη διεκδίκηση της κυριότητας των δασών της μονής και τις σφετεριστικές παρεμβάσεις στη γη της από το Χαϊδάρι αγά και από τον Χ. Δήμου.

Για τη διεκδίκηση της κτηματικής περιουσίας της μονής πληροφορούμαστε και από άλλες επιστολές προς τους μητροπολίτες⁴⁰ Θεσσαλονίκης Αθανάσιο και Βεροίας Κωνστάντιο, όπως και προς τον ίδιο τον ηγούμενο στις 31 Οκτωβρίου 1895. Τόσο στην πρώτη⁴¹, όσο και στη δεύτερη⁴² γινόταν αναφορά για τη δίκη ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, όπου προσέφυγε η μονή εναντίον του Αθανασίου Γεωργίου, κατοίκου της Θεσσαλονίκης, ο οποίος

36. Για την επιστολή με αφ. πρωτ. 7832 βλ. *Ιστορικό Αρχείο Ιερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης* (στο εξής Ι.Α.Ι.Μ.Θ.), Φακ. Ιερᾶ Μονῆ Τιμίου Προδρόμου - Σπήτη Βεροίας - βλ. Δ. Παπάξης, *Ιστορία*, σσ. 112, 114-115.

37. *Κ.Π.Α.*, τ. 61, σσ. 245-247.

38. Σύμφωνα με τον κανονισμό των σταυροπηγιακών μονών η κινήτη και ακίνητη περιουσία καταγραφόταν κατόπιν αίτησης του Οικουμενικού Θρόνου. Βλ. Δ. Παπάξης, *Ιστορία*, σσ. 99-100.

39. *Κ.Π.Α.*, τ. 64, σ. 261.

40. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ήταν τότε ο Αθανάσιος Μεγακλής (1893-1903) για τον οποίο βλ. Δ. Αγγ. Παπάξης, *Ο μητροπολίτης Αθανάσιος Μεγακλής (1848-1909)*, Θεσσαλονίκη 1997 (ανέκδοτη δ. διατρ.). Μητροπολίτης Βεροίας-Ναούσης την εποχή εκείνη ήταν ο Κωνσταντίνος Ισαακίδης (1895-1906), για τη δράση του οποίου αξίζει να γίνει ειδική μελέτη.

41. *Κ.Π.Α.*, τ. 65, σσ. 381-382.

42. *Κ.Π.Α.*, τ. 65, σ. 382.

σφετερίστηκε αγρό της. Συστηνόταν, μάλιστα, στους δύο προαναφερθέντες μητροπολίτες να συμβουλευθούν το Δανιήλ να συνεχίσει τους δικαστικούς αγώνες.

Σχετικά προβλήματα για την περιουσία της μονής δεν έπαψαν να παρουσιάζονται και αργότερα. Αρχетές φορές, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι υπάρχουσες οικονομικές δυσχέρειες, προέβαιναν οι μοναχοί σε εκποιήσεις⁴³ ζώων, γεννημάτων και άλλων κινητών πραγμάτων. Μια τέτοια περίπτωση πληροφορούμαστε από πατριαρχική επιστολή⁴⁴, της 24ης Σεπτεμβρίου 1898, με αποδέκτη τον ηγούμενο της μονής Κωνσταντίο (1898-1900). Σύμφωνα με το περιεχόμενό της γινόταν σύσταση στον ηγούμενο: «*του̑ντεϑθεν εις μηδεμίαν προβαίην τοιαύτην πρᾶξιν μονομερῶς και ἄνευ τῆς λήψεως τῆς νομοσμένης ἄδειας ... ὅτι ἔσται ὑπεϑθυνος διὰ πάσαν τυχὸν προσγενησομένην εις τὴν ἱεράν Μονὴν ζημίαν*».

Φαίνεται ότι ο Κωνσταντίος απάντησε στο Πατριαρχείο με επιστολή του στις 28 Σεπτεμβρίου. Αυτά προκύπτουν από το γράμμα⁴⁵, που απευθύνθηκε στον ηγούμενο στις 19 Οκτωβρίου, βάσει του οποίου διατάχθηκε: «*ὁπως ἐν συνεδριάσει πάντων τῶν πατέρων τῆς Μονῆς καὶ ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ ἐπόπτου ἐκλέξῃ ἡγουμενοσυμβούλιον ἐκ τεσσάρων ἢ ἐν ἀνάγκῃ ἐκ δύο ἀδελφῶν και ὑποβάλλῃ εἰτα ἡμῖν τὴν γενησομένην ἐκλογὴν πρὸς ἔγκρισιν*».

Για την εκλογή ηγουμενοσυμβουλίου και την υποβολή της εκλογής προς ἔγκριση στάλθηκε την ίδια ημέρα επιστολή⁴⁶ και στο μητροπολίτη Κωνσταντίο, από τον οποίο ζητήθηκε να ενημερώσει πώς ακριβῶς είχε η κατάσταση στη μονή. Ακόμη ορίστηκε: «*του̑ντεϑθεν ἵνα μηδὲν μονομερῶς, ἀλλὰ τὰ πάντα μετὰ σκέψιν και ἀπόφασιν τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου, ὡς προσήκει, διενεργῇ, ἔξαιτούμενος ἐπὶ τῶν σπουδαιοτέρων και τὴν γνώμην τῆς αὐτῆς Ἱερότητας ὡς ἐπόπτου*».

Στο Βεροίας-Ναούσης Κωνσταντίο απευθύνθηκε και η επόμενη πατριαρχική επιστολή⁴⁷ στις 23 Οκτωβρίου 1898, η οποία αναφέρεται στην παρέμβαση του αρχιερατικού επιτρόπου για την εκμίσθωση του υδρομύλου⁴⁸ της

43. Η μεγαλύτερη εκποίηση περιουσίας της μονής έγινε το 1819 μετά από εντολή του στρατηγού Μεχμέτ Εμίν πασά (Λουμπούτ-ροπαλοφόρου), με σχολοτή την κάλυψη των εξόδων της εκστρατείας του. Βλ. Ι. Κ. Βασιλαβέλλης, *Ιστορικόν Αρχεῖον Βεροίας (εκλογαί)*, Θεσσαλονίκη 1942, κείμ. αφ. 77, σ. 98, στ. 52-54, και Γ. Χ. Χιονίδης, «*Τα ληφθέντα υπό των Τούρκων μέτρα κατά των επαναστατιῶν του 1821 εις τὴν Μακεδονία*», ανάπτυλο ανακοίνωσής του σε ημερίδα της Εταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, το κείμενο της οποίας συμπεριελήφθηκε στον εκδοθέντα συλλογικό τόμο, Θεσσαλονίκη 1971, σ. 131. Βλ. Δ. Πατάζης, *Ιστορία*, σσ. 95-96.

44. *Κ.Π.Α.*, τ. 889, σσ. 379-380.

45. *Κ.Π.Α.*, τ. 889, σ. 411.

46. *Κ.Π.Α.*, τ. 889, σσ. 411-412.

47. *Κ.Π.Α.*, τ. 889, σ. 418.

48. Είναι χαρακτηριστικό του πλούτου της μονής ότι διέθετε, 13 υδρομύλους, ὅπως σημειώνεται σε κατάστιχο του 1899. Βλ. Γ. Χ. Χιονίδης, *Σύντομη ιστορία*, σ. 51· Π. Πυρινός, ὁ.π.,

μονής, ο οποίος βρισκόταν στο χωριό Μελίκη. Όπως προκύπτει από το κείμενο, μετά από δημόσιο πλειστηριασμό και ανοικίαση του υδρομύλου με μίσθωμα 57 λ.τ., ο αρχιερατικός επίτροπος εμπόδισε την παράδοση του μύλου από τον προηγούμενο στο νέο ανοικιαστή, πράξη για την οποία είχε συναινέσει ήδη το Πατριαρχείο. Για το λόγο αυτό η επέμβαση του επιτρόπου κρίθηκε ως υπέρβαση του καθήκοντός του με ζημία του μοναστηριού, και ο Κωνσταντίνος κλήθηκε να του κάνει παρατήρηση και κατόπιν να πληροφορήσει σχετικά την Ιερά Πατριαρχική Σύνοδο. Το περιεχόμενο της επιστολής κοινοποιήθηκε και στον ηγούμενο την ίδια ημέρα με πατριαρχικό γράμμα⁴⁹.

Την 1η Νοεμβρίου 1898 ο ηγούμενος Κωνσταντίνος έστειλε επιστολή⁵⁰ στο Πατριαρχείο επισυνάπτοντας και το πρακτικό εκλογής των μελών του ηγουμενοσυμβουλίου. Μαθαίνουμε τούτο από το απαντητικό προς αυτόν γράμμα με ημερομηνία 16 Ιανουαρίου 1899, σύμφωνα με το οποίο εγκρίνονταν και το υποδεικνυόμενο μέτρο: οι πατέρες που διατηρούν αιγοπρόβατα στην περιοχή της μονής να πληρώνουν για τη συντήρηση και μισθοδοσία των ποιμένων. Εκφράστηκε, ακόμη, η ευαρέσκεια για την αποστολή στο Πατριαρχείο καταλόγου με την καταγραφή της κινητής και ακίνητης περιουσίας του μοναστηριού. Τέλος, συστήθηκε τα επίσημα έγγραφα που έστειλε η μονή προς το Πατριαρχείο να έχουν εκτός από την υπογραφή του ηγουμένου και τη σφραγίδα της.

Μια σημαντική υπόθεση της μονής, που απασχόλησε το Πατριαρχείο, ήταν η εκούσια απομάκρυνση του προηγουμένου Δανιήλ από τον τόπο της μετανοίας του, διότι ζητούσε να του δίδεται ετήσιο χορήγημα ύψους 2.700 γρ. λόγω δικαιώματος διακονίας. Για το λόγο αυτό είχε διαβιβάσει στο Πατριαρχείο δεκάμηνο ισολογισμό της διαχείρισής του στο μοναστήρι, ο οποίος παρατέμφθηκε στο Διαρκές Εθνικό Μικτό Συμβούλιο. Όλα αυτά τα πληροφορούμαστε από επιστολή⁵¹ που στάλθηκε τη 16η Ιανουαρίου 1899 στο μητροπολίτη Κωνσταντίνο, ο οποίος διατάχθηκε να δηλώσει στον προηγούμενο ότι ενέκρινε η Ιερά Σύνοδος την απαίτησή του: «*ίνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Μονὴν καὶ ἐφησυχάσῃ ἐν αὐτῇ ἀναγνωρίζων τὰς καθεστηκυίας ἀρχὰς ὑπακούων αὐταῖς καὶ συμμορφούμενος τῇ μοναστηριακῇ τάξει*».

Ανάλογο γράμμα⁵², την ίδια ημέρα, απευθύνθηκε και προς τον ηγούμενο Κωνσταντίνο, ο οποίος είχε ενημερώσει νωρίτερα το Πατριαρχείο για χρεωστικές ομολογίες της μονής (που έφεραν την υπογραφή του προηγουμένου Δανιήλ και τη σφραγίδα της), οι οποίες θεωρούνταν πλαστές. Έτσι, συστή-

σσ. 42-43, έγγρ. σφ. 8. Πρβλ. Δ. Παπάξης, *Ιστορία*, σ. 100.

49. *Κ.Π.Α.*, τ. 889, σ. 418.

50. *Κ.Π.Α.*, τ. 909, σ. 14.

51. *Κ.Π.Α.*, τ. 909, σ. 13.

52. *Κ.Π.Α.*, ό.π.

ήθηκε στον ηγούμενο να ελέγξει το έγκυρο ή άκυρο των ομολογιών και να στείλει αντίγραφα τους στο Πατριαρχείο. Επιπλέον ενημερώθηκε ότι απορρίφθηκε το αίτημα του Δανιήλ, αλλά του γινόταν υπόδειξη να επανέλθει στη μονή και γι' αυτό απευθυνόταν προτροπή στον ηγούμενο να τον υποδεχθεί με αγάπη.

Ο προηγούμενος για τον έλεγχο των λογαριασμών της μονής είχε κατηγορήσει με αναφορά του τόσο τον πατριαρχικό έξαρχο, όσο και τον ηγούμενο, γι' αυτό εγκρίθηκε η πρόταση να προσκληθεί ο Δανιήλ στην Κωνσταντινούπολη, για να δώσει τις απαραίτητες διασφαλίσεις. Υπεύθυνος για να αναγγείλει τούτο ορίστηκε ο ηγούμενος Κωνστάντιος, όπως προκύπτει από επιστολή⁵³ που του στάλθηκε την 11η Μαΐου 1899. Με δεύτερο γράμμα⁵⁴ προς τον ίδιο, τη 2α Ιουνίου, διατάχθηκε ο Κωνστάντιος να καταβάλει, από το ταμείο της μονής, τα απαιτούμενα έξοδα για τη μετάβαση του Δανιήλ στο Φανάρι.

Η υπόθεση του προηγούμενου έληξε τελικά υπέρ του ίδιου, όπως προκύπτει από πατριαρχική επιστολή⁵⁵ προς τον ηγούμενο την 26η Ιουλίου 1899. Μετά από εξέταση των σχετικών αναφορών και ανάκριση εγκρίθηκε από την Ιερά Σύνοδο να εγκατασταθεί ο Δανιήλ στο μοναστήρι και να του χορηγηθεί η διακονία που είχε και πριν. Εντέλλονταν μάλιστα όλοι οι μοναχοί να του δείχνουν την πρέπει τιμή και ειλικρινή αγάπη, η οποία ταιριάζει σε συνασκητές.

Για μια οικονομική εκκρεμότητα, ύψους 2.884 γροσίων, του πρώην ηγούμενου Δανιήλ προς διαφόρους χριστιανούς και οθωμανούς πολίτες της Βέροιας (σύμφωνα με έκθεση του μητροπολίτη Κωνσταντίου) μας πληροφορεί επιστολή⁵⁶ με ημερομηνία 17 Αυγούστου 1899 προς τον ηγούμενο Κωνστάντιο, που διατάχθηκε να φροντίσει για την εξόφληση του χρέους, το οποίο κρίθηκε ότι επιβάρυνε τη μονή. Στο ίδιο επίσης κείμενο δόθηκε παραγγελία στον ηγούμενο να συμβουλευθεί (και αν χρειαζόταν, να χρησιμοποιήσει μέχρι και πειθαρχικά μέσα) το μοναχό Ιωακείμ, ο οποίος, αν και μέλος του ηγουμενοσυμβουλίου, δεν πολιτευόταν ορθά, βλέποντας την τάξη και την πειθαρχία της μονής.

Μετά τον Κωνστάντιο ηγούμενος ανέλαβε ο Νεόφυτος⁵⁷. Από επιστολή⁵⁸, που του απευθύνθηκε την 28η Φεβρουαρίου 1900, πληροφορούμαστε για τη δεινή οικονομική κατάσταση, στην οποία βρήκε τη μονή, και για τα μέτρα

53. *Κ.Π.Α.*, τ. 909, σ. 152.

54. *Κ.Π.Α.*, τ. 909, σ. 194.

55. *Κ.Π.Α.*, ό.π.

56. *Κ.Π.Α.*, τ. 909, σ. 277.

57. Από πρακτικό επίσης του 1901, που αφορά λογαριασμούς της μονής, διαπιστώνεται ότι το 1900 την ηγουμενία ανέλαβε ο Νεόφυτος. Βλ. Γ. Χ. Χιονίδης, *Σύντομη ιστορία*, σσ. 39-40, 52-54· Δ. Παπάξης, *Ιστορία*, σ. 116.

58. *Κ.Π.Α.*, τ. 910, σ. 61.

που ο ίδιος πρότεινε για την οικονομική ανόρθωσή της. Σύμφωνα με το κείμενό της εγκρίθηκε: «ή προτεινομένη υπό τῆς Ἀδελφότητος ἐκποιήσῃ τοῦ ποιμνίου τῆς μονῆς ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως μέρος αὐτοῦ κρατηθῇ πρὸς ἀνασχηματισμὸν αὐτοῦ, ἐπίσης ἐνεκρίθη ἡ συνομολόγησις προχείρου δανείου ἐκ πενήκοντα λιρῶν καὶ τοῦτο δὲ ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐξοφληθῇ ἅμα τῇ ἐκποιήσει τοῦ ποιμνίου».

Δόθηκε ἡ ἄδεια στο Νεόφυτο νὰ χρησιμοποιήσει, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ οικονομικά, καὶ μέτρα διοικητικά, ὅπως προκύπτει ἀπὸ γράμμα⁵⁹ τῆς 17ης Μαΐου 1900 πρὸς αὐτόν. Σε τοῦτο υποδεικνύεται στὴν οσιότητά του: «α) νὰ συμπληρῶσῃ τὸ ἡγουμενοσυμβούλιον διορίζουσα δύο ἄλλους εἰσέτι συμβούλους ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων πατέρων, β) ἀναθῆ εἰς ἓν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου, τὸ ὅποῖον ἀπολαύει τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν πατέρων καὶ τῆς αὐτῆς οσιότητος, χρέη ταμίου, καὶ γ) ἐγχειρίσῃ τὰ τρία τεμάχια τῆς ἐπισήμου σφραγίδος τῆς Μονῆς εἰς τρεῖς ἐκ τῶν συμβούλων, ἐξαίρουμένου τοῦ προηγουμένου Δανιὴλ, διατηρουμένου οὐχ ἦττον ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐν τῷ ἡγουμενοσυμβουλίῳ, τὸ τέταρτον δὲ τεμάχιον μετὰ τῆς λαβῆς κρατήσῃ αὐτή».

Ἐνα μῆνα ἀργότερα, τὴν 25η Ἰανουαρίου (1900), ὁ ηγούμενος Νεόφυτος ζήτησε με αἴτησή του τὴν ἐπάνοδο στὴ μονὴ τῶν διαγραφέντων μοναχῶν Ἰωακείμ καὶ Νεοφύτου. Ὅπως μαθαίνουμε ἀπὸ τὴν ἀπαντητικὴ πρὸς αὐτόν ἐπιστολή⁶⁰ τῆς 25ης Αὐγούστου, ἡ αἴτησή του δὲν ἐγίνε ἀποδεκτὴ λόγῳ τῆς διαγραφῆς που ἤδη εἶχε προηγηθεῖ, τῶν δύο μοναχῶν ἀπὸ τὸ μοναχολόγιο με συνοδικὴ ἀπόφαση.

Τὸ ἴδιο συνέβη ἀργότερα (15 Αὐγούστου 1900) καὶ με τὸ αἴτημα τοῦ ηγούμενου καὶ τῶν πατέρων γιὰ παροχὴ συγγνώμης στὸ μοναχὸ Ἰωακείμ, τὸ ὁποῖο ἀπορρίφθηκε (πατριαρχικὸ γράμμα⁶¹ τῆς 28ης Αὐγούστου 1900).

Ἡ οικονομικὴ ἀνόρθωσις τῆς μονῆς ἄρχισε τὴν ἐπόμενη χρονιά με τὴ δράση τῆς λεγόμενης «Διαχειριστικῆς Επιτροπῆς», ἡ ὁποία ορίστηκε κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δεύτερης πατριαρχίας τοῦ Ἰωακείμ Γ' (1901-1912). Τα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καθὼς καὶ ἀπεσταλμένοι (ἐξαρχοὶ) τοῦ Πατριάρχου στὴ μονὴ ἀσκοῦσαν σ' αὐτὴ περιοδικὰ ἐλεγχὸ καὶ τὸ μέτρο εἶχε θετικὰ ἀποτελέσματα⁶². Στὸ πλαίσιο αὐτὸ ἐντάσσεται καὶ ἡ ἀνάθεσις στὸ Γ. Κύρτση τοῦ ἔργου νὰ ἐλέγξει τοὺς λογαριασμοὺς που εἶχαν γίνε ὅσο καιρὸ εἶχε τὴ διαχείριση ὁ ηγούμενος Νεόφυτος. Ὁ Γ. Κύρτσης σε συνεργασία με τὸ μητροπολίτη Βε-

59. Κ.Π.Α., τ. 910, σσ. 172 καὶ 224.

60. Κ.Π.Α., τ. 910, σ. 268.

61. Κ.Π.Α., τ. 910, σ. 287.

62. Γιὰ τὴν εὐρῆμη λειτουργία τῆς μονῆς, τὸ Πατριαρχεῖο, με τὴ σύμφωνη γνώμη τῆς Συνόδου, διόρισε τὴ «Διαχειριστικὴν Επιτροπὴν» τοῦ μοναστηριοῦ (1895-1905), που τὴν ἀποτελοῦσαν τέσσερα μέλη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ δύο ἦταν λαϊκὰ. Βλ. σχετικὰ Π. Πυρινός, ὁ.π., σσ. 42-43, ἐγγρ. ἀρ. 8, καὶ Γ. Χ. Χιονίδης, *Σύντομη ἱστορία*, σσ. 53-54· προβλ. Δ. Παπάκης, *Ἱστορία*, σσ. 101, 119.

ροίας Κωνσταντίο ανέλαβε να υποβάλει στην Εκκλησία σχετική έκθεση, όπως προκύπτει από πατριαρχική επιστολή⁶³ της 8ης Αυγούστου 1901 προς το Γ. Κύρση, η οποία κοινοποιήθηκε⁶⁴ στον Βεροίας-Ναούσης Κωνσταντίο και στάλθηκε άλλο γράμμα⁶⁵ στον ηγούμενο Νεόφυτο.

Ωστόσο, εξαιτίας σοβαρού κωλύματος του Γ. Κύρση και κατόπιν υπόδειξης του ίδιου, διορίστηκαν⁶⁶ από το Πατριαρχείο σ' αντικατάστασή του οι συγγενείς και έμπιστοί του Χ.Χ. Πετρίδης και Γ. Σαμαράς, κάτοικοι και οι δύο της Νάουσας. Την ίδια ημέρα στάλθηκε επιστολή⁶⁷ στο Γ. Κύρση, σχετική με την αντικατάστασή του και του ζητήθηκε να διαβιβάσει τα προαποσταλέντα σ' αυτόν έγγραφα στους Χ.Χ. Πετρίδη και Γ. Σαμαρά.

Στο μεταξύ έγινε δεκτή⁶⁸ η παραίτηση του Νεοφύτου από την ηγουμενία και διατάχθηκε ο μητροπολίτης να μεσολαβήσει, ώστε να παραδώσει αυτός στον απεσταλμένο της Μητρόπολης καταγεγραμμένα όσα ανήκαν στη μονή. Ζητήθηκε επίσης από τον Κωνσταντίο να καταβάλει στον αρχιμανδριτή Νεόφυτο ό,τι είχε να λαμβάνει από το μισθό του μέχρι την κοινοποίηση της αποδοχής της παραίτησής του.

Ωστόσο, εξαιτίας του αιφνίδιου θανάτου του Νεοφύτου, στάλθηκε επιστολή⁶⁹ στον Κωνσταντίο με την οποία του ζητήθηκε να καταγράψει και να εξασφαλίσει την περιουσία του αποθανόντος: *«γνωστοποιούμεν τῇ αὐτῆς ἱερότητι ὅτι κατ' ἐγκρισιν συνοδικῆν ὀφείλει ἵνα ζητοῦσα παρὰ τοῦ Οἰκονόμου τοῦ ἐν Βουλταίσῃ Μετοχίου⁷⁰ τῆς Μονῆς τὴν ἐκεῖσε κομισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου περιοισίαν καταγράψῃ καὶ ἀσφαλίσῃ ταύτην ὡς καὶ τὴν ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ ἀποληφθεῖσαν, πληροφορήσῃ δὲ ἀκολούθως περὶ ταύτης τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὰ περαιτέρω»*.

Μετά το θάνατο του Νεοφύτου αντικαταστάθηκαν⁷¹ ὕστερα ἀπὸ υπόδειξη των προηγουμένων τα δυο λαϊκά μέλη της «Διαχειριστικῆς Επιτροπῆς» με τους Βεροιώτες Στ. Κόρση και Δημήτριο Ζοριπά. Παράλληλα ζητήθηκε ἀπὸ τον Κωνσταντίο να ανακοινώσει το διορισμό τους και να συνεργαστεῖ μαζί τους στην ἐξεύρεση του κατάλληλου γιὰ την ηγουμενία προσώπου.

63. Κ.Π.Α., τ. 961, σσ. 231-232.

64. Κ.Π.Α., ὅ.π.

65. Κ.Π.Α., τ. 961, σ. 232.

66. Κ.Π.Α., τ. 961, σσ. 255-256 (επιστολή 23ης Αυγούστου 1901 προς το μητροπολίτη Κωνσταντίο).

67. Κ.Π.Α., τ. 961, σ. 256.

68. Κ.Π.Α., τ. 961, σ. 431 (επιστολή 29ης Νοεμβρίου 1901).

69. Κ.Π.Α., τ. 961, σ. 447 (επιστολή 5ης Δεκεμβρίου 1901).

70. Όπως προκύπτει ἀπὸ το κατάστιχο του 1899 ἡ μονὴ εἶχε τρία μετόχια στους πρόποδες του ὄρους, πέρα ἀπὸ τὸν Αλιάκμονα και τὴ Βέροια. Βλ. Π. Πυρινός, ὅ.π.: Δ. Παπάζης, *Ἱστορία*, σσ. 100-101.

71. Κ.Π.Α., τ. 961, σσ. 461-462 (επιστολή 13ης Δεκεμβρίου 1901).

Ο μητροπολίτης Κωνστάντιος ανέλαβε⁷² επίσης να εισπράξει από τον οικονόμο Γρηγοριάτη μοναχό Ανδρέα το ποσό των 39 λιρών, που είχε καταθέσει ο αποθανών ηγούμενος στο μετόχι της Μονής Προδρόμου Βούλτσιστα, και να λάβει από εκεί το κιβώτιο με τα προσωπικά αντικείμενα. Με δεύτερη ακόμη επιστολή⁷³ ζητήθηκε να επισημάνει ο Κωνστάντιος στο μοναχό ότι, αν δεν αποδώσει την οφειλή του στη μονή, θα ληφθούν από την Εκκλησία αυστηρά μέτρα εναντίον του.

Ο μητροπολίτης Κωνστάντιος ανέλαβε να εισπράξει και να αποστείλει τα εξαρχικά δικαιώματα, όπως και να εξοφλήσει τις κανονικές δόσεις που ο εκλιπών ηγούμενος όφειλε προς το «Εθνικόν Ταμείον»⁷⁴ (του Οικουμενικού Πατριαρχείου).

Το έργο της «Διαχειριστικής Επιτροπής» της μονής δεν επιδοκιμαζόταν πάντοτε από όλους. Για μια τέτοια περίπτωση-εξαιρέση πληροφορούμαστε από πατριαρχικό γράμμα⁷⁵ με ημερομηνία 3 Μαΐου 1903 προς τον Κωνσταντίο, από τον οποίο ζητήθηκε να εξετάσει την αίτηση που υπέβαλε η Μόρφω Κ. Ιατρού, κάτοικος Βεροίας, κατά της «Διαχειριστικής Επιτροπής».

Στην επιτροπή αυτή αναφέρεται και το επόμενο, προς τον Κωνσταντίο, πάλι, γράμμα⁷⁶ της 25ης Φεβρουαρίου 1904, και συγκεκριμένα στην ανάκληση της παραίτησης των δύο λαϊκών μελών αυτής Στ. Κόρτη και Δημ. Ζοριπά, από τους οποίους ζητήθηκε να παραμείνουν στη διαχείριση για μια διετία ακόμη. Ζητήθηκε μάλιστα από τον Κωνσταντίο να παρέχει την αρχιερατική του σύμπραξη. Την παράκλησή της για τη σύμπραξη απηύθυνε μέσω του Γ. Κύρση η Εκκλησία και με επιστολή⁷⁷ την ίδια ημέρα προς τα μέλη της επιτροπής.

Όπως προκύπτει από άλλο γράμμα⁷⁸ (1 Σεπτ. 1905), εκφράστηκε η ευαρέσκεια της Εκκλησίας προς τους Στ. Κόρτη και Δημ. Ζοριπά, επειδή παρέμειναν⁷⁹ στην επιτροπή. Ζητήθηκε, όμως, κατόπιν υπόδειξης της Μοναστηριακής Επιτροπής, που είχε την έδρα της στο Φανάρι, να αποστέλλουν με τους λογαριασμούς της μονής συμπληρωμένα και κτηματολογικά διαγράμματα⁸⁰ της ακίνητης περιουσίας.

72. Κ.Π.Α., τ. 961, σ. 470 (επιστολή 17ης Δεκεμβρίου 1901).

73. Κ.Π.Α., τ. 962, σσ. 108-109 (επιστολή 14ης Μαρτ. 1902).

74. Κ.Π.Α., τ. 962, σ. 308 (επιστολή 27ης Ιουλίου 1902).

75. Κ.Π.Α., τ. 963, σ. 257.

76. Κ.Π.Α., τ. 965, σ. 70.

77. Κ.Π.Α., τ. 965, σσ. 70-71.

78. Κ.Π.Α., τ. 966, σ. 226.

79. Ο διορισμός τους ανανεώθηκε στις 20.12.1904. Βλ. Δ. Παπάξης, *Ιστορία*, σ. 119.

80. Ως γνωστό, εκτός από την καταγραφή της κινητής και ακίνητης περιουσίας σε κατά καιρούς απογραφές, οι μονές ήταν υποχρεωμένες να στέλνουν στο Πατριαρχείο ακριβή κτηματολογικά τους διαγράμματα (τους όρους των οποίων καθόριζαν ειδικές εγκύκλιες), με αναφο-

Ειδικότερα συστήθηκε⁸¹ προς τους Στ. Κόρτη και Δημ. Ζορμπά να τα μεταγράφουν στο λογιστικό κώδικα της μονής «*χάριν τῆς ἱστορικῆς σειρᾶς καὶ λοιπῆς ἀπαραίτητου τάξεως καὶ ἀκριβείας συνεχίζοντες καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν ἐν αὐτῷ καταχώρησιν πάσης τάξεως*». Για το λόγο αυτό προετοίμασε⁸² ο μητροπολίτης Κωνσταντίας να παραδώσει το λογιστικό κώδικα της μονής στη «*Διαχειριστική Επιτροπή*» της.

Στις λογιστικές αρμοδιότητες της επιτροπῆς ἀνήκε και η φροντίδα για την αποστολή των οφειλῶν της μονῆς προς το Πατριαρχεῖο. Σχετική εἶναι η επιστολή⁸³ που στάλθηκε τὴν 27η Ἀπριλίου 1906 προς μέλη της και ἀφοροῦσε τὴν εἰσπραξὴ χρέους του μοναστηριού, ὕψους 800 λιρών.

Σε ἄλλο πατριαρχικό γράμμα⁸⁴ ἐκφράστηκαν τα συγκατηγῆρια για το ἔργο της επιτροπῆς και ταυτόχρονα η λύπη για τὴ δῆλωση της παραίτησης τῶν λαϊκῶν της μελῶν. Με ἄλλη επιστολή⁸⁵ διατάχθηκε ο νέος μητροπολίτης Βεροῖας-Ναοῦσης Ἀπόστολος να ζητήσει ἀπὸ τους Στ. Κόρτη και Δημ. Ζορμπά να του υποδείξουν τα κατάλληλα πρόσωπα ὡς διαδόχους τους.

Τὴν 20ῆ Ἰανουαρίου 1907 στάλθηκε πατριαρχικό γράμμα⁸⁶ προς τους Στ. Κόρτη και Δημ. Ζορμπά, με το οποίο ἐπαναλήφθηκε η εὐαρέσκεια της Μ. Ἐκκλησίας για τὴν παραμονή τους στην επιτροπή και παροτρύνθηκαν να συνεχίσουν τὴν συνεργασία τους με το μητροπολίτη Ἀπόστολο ὡς πρόεδρος αὐτῆς. Σχετική εἶναι και η ἀντίστοιχη επιστολή⁸⁷, που ἀπευθύνθηκε τὴν ἴδια ἡμέρα προς το μητροπολίτη.

Το θετικό ἔργο της επιτροπῆς ἀναγνωρίστηκε με νέα πατριαρχική επιστολή⁸⁸ προς το μητροπολίτη Ἀπόστολο, ἀπὸ τὴν ὁποία προκύπτει ὅτι η οικονομική κατάσταση της μονῆς ἦταν εὐρῶστη. Το γεγονός αὐτό, ἔπειτα και ἀπὸ σύμφωνη γνώμη της Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς, ἔδωσε τὴν εὐκαιρία στον Οικ. Πατριάρχη να ζητήσει να ἀυξηθοῦν τα ὀρισμένα ἐπιδόματα ἀπὸ τὴ μονὴ προς τὴς σχολές της Βέροιας, προς τὴ Θεολογική Σχολή της Χάλκης και προς

ρῆς στις ὀνομασίες τῶν τοποθεσιῶν και τῶν συνόρων τῶν κτημάτων, προκειμένου ν' ἀποκτήσουν τους τίτλους ἰδιοκτησίας αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι συχνά χάνονταν. Για μια τέτοια περίπτωση της μονῆς Προδρόμου βλ. Π. Πυρινός, ὀ.π., σσ. 40-41, ἔγγρ. αφ. 6.

81. Κ.Π.Α., τ. 967, σ. 47 (επιστολή 15ης Φεβρουαρίου 1906)· πρβλ. σχετικά Π. Δ. Πυρινός, *Τα σχολεῖα της Βέροιας (1901-1912) και η Ἱερατική Σχολή Τιμίου Προδρόμου Βεροῖας (1909-1915)*, Θεσσαλονίκη 1989, σσ. 46-47, ὅπου γίνεται για δεῦτερη φορά λόγος για τον κώδικα λογαριασμῶν της μονῆς. Για τὴν πρώτη ἀναφορὰ στον κώδικα βλ. Γ. Χ. Χιονίδης, *Σύντομη ἱστορία*, σ. 52.

82. Κ.Π.Α., τ. 967, σ. 47 (επιστολή 18ης Φεβρουαρίου 1906).

83. Κ.Π.Α., τ. 967, σ. 119.

84. Κ.Π.Α., τ. 967, σσ. 330-331 (επιστολή 10ης Νοεμβρίου 1906).

85. Κ.Π.Α., τ. 967, σ. 331.

86. Κ.Π.Α., τ. 968, σ. 19.

87. Κ.Π.Α., τ. 968, σ. 19.

88. Κ.Π.Α., τ. 968, σσ. 455-456 (επιστολή 20ης Νοεμβρίου 1907).

το Εθνικό Ταμείο.

Για τους λογαριασμούς του μοναστηριού και την αποστολή των οφειλόμενων του προς το Εθνικό Ταμείο μας πληροφορεί και ένα άλλο γράμμα⁸⁹ προς το μητροπολίτη. Σ' αυτό, μεταξύ άλλων, γράφονται και τα εξής: «*επαφίεται εις τήν κρίσιν τῆς αὐτῆς ἱερότητος, ἵνα, ἐάν νομίση ὅτι ὁ συνιστώμενος διορισμός ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς ... προβῆ εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς ὑποδεικνυμένης ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς, ἄλλως δέον ἵνα ἐπιστρέψῃ τὸ ἔγγραφο τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς, ἀφ' οὗ ἐνεργήσῃ τὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ὀριζομένων ἐπιδομάτων ὑπὲρ τῶν σχολῶν Βερούας, ὑπὲρ τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου*».

Στις 23 Οκτωβρίου του ίδιου έτους μαθαίνουμε από επιστολή⁹⁰ προς το μητροπολίτη ότι έγινε αποδεκτή η αίτησή του για αναβολή του ελέγχου των λογαριασμών της μονής και ζητήθηκε να μεσολαβήσει για την αποστολή των ετήσιων οφειλών της.

Αξιόλογη και με ιστορική σημασία είναι η πρόταση του Οικ. Πατριάρχη για τη σύσταση ιερατικής σχολής στη μονή, όπως προκύπτει από γράμμα⁹¹ που απευθύνθηκε στο μητροπολίτη την 20ή Μαρτίου 1909. Εξατίας της οικονομικής ευχέρειας της μονής υποδεικνύοταν η ίδρυση τριτάξιας ιερατικής σχολής⁹², στην οποία θα φοιτούσαν απόφοιτοι αστικών σχολών και θα είχε αρχικά μία ή δύο τάξεις. Ο μητροπολίτης όπως προκύπτει από την απαντητική προς τον πατριάρχη επιστολή⁹³ της 22ας Ιουνίου, με την οποία συμφώνησε για την ίδρυση της σχολής και για τη σύσταση ειδικής τετραμελούς εφορίας υπό την προεδρία του. Από πατριαρχικό γράμμα⁹⁴ προς το μητροπολίτη της 17ης Αυγούστου 1909 προκύπτει ότι εγκρίθηκε ο κανονισμός, τον οποίο πρότεινε, με κάποια μόνο προσθήκη στο τέτατο άρθρο του. Διευκρινίστηκε μάλιστα ότι για την έκδοση άδειας λειτουργίας της σχολής αρκούσε απλή αναγγελία προς την επιτόπια τουρκική αρχή. Λήφθηκε επίσης η δέουσα φροντίδα για την εξεύρεση κατάλληλου προσώπου για τη διεύθυνση της σχολής. Ενημερώθηκε και ο ηγούμενος της μονής Σφρίντζας και του ζητήθηκε η παροχή του ετήσιου επιδόματος στη σχολή.

Από επιστολή⁹⁵ που στάλθηκε στον επίσκοπο Κίτρους Παρθένιο την 22α Σεπτεμβρίου 1909 πληροφορούμαστε ότι ορίσθηκε και οι σταυροπηγιακές μο-

89. Κ.Π.Α., τ. 969, σσ. 177-178 (επιστολή 2ας Απριλίου 1908).

90. Κ.Π.Α., τ. 969, σ. 452.

91. Κ.Π.Α., τ. 970, σσ. 82-83· πρβλ. Π. Πυρινός, *Τα Σχολεία*, σ. 42 σημ. 48.

92. Για την Ιερατική Σχολή του Τιμίου Προδρόμου· βλ. Π. Πυρινός, *Τα Σχολεία*, σ. 42 κ.ε· Γ. Χ. Χιονίδης, *Σύντομη ιστορία*, σσ. 53-54· Δ. Πατάζης, *Ιστορία*, σσ. 155-164.

93. Κ.Π.Α., τ. 970, σσ. 241-242· πρβλ. Π. Πυρινός, *Τα Σχολεία*, σ. 42, σημ. 50· Δ. Πατάζης, *Ιστορία*, σ. 156.

94. Κ.Π.Α., τ. 970, σσ. 347-348.

95. Κ.Π.Α., τ. 970, σσ. 403-404.

νές των Κανάλων, Πέτρας και Αγίου Διονυσίου του Ολύμπου να συμβάλουν στα έξοδα λειτουργίας της Ιερατικής Σχολής του Προδρόμου.

Παράλληλα τόσο ο μητροπολίτης, όσο και η «Διαχειριστική Επιτροπή» δεν έπαψαν να ασχολούνται επιτυχώς με το έργο της διοίκησης και της διαχείρισης της μονής. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η αποστολή πατριαρχικού γράμματος⁹⁶ προς τα λαϊκά της μέλη Στ. Κόρτη και Δημ. Ζοριμπά, με το οποίο ζητήθηκε, μετά από πρόταση της Μοναστηριακής Επιτροπής, να σταλεί στο Πατριαρχείο άλλο κτηματολόγιο της μονής συνταγμένο με βάση τις υποδείξεις σχετικής εγκυκλίου. Σε απάντηση στην αίτηση για την επιστροφή δύο αντιγράφων φριμανίων του σουλτάνου Μεχμέτ Γ', τα οποία ήταν κτήμα του μοναστηριού αλλά βρισκόνταν στο Πατριαρχείο, συστήθηκε να διεξαχθεί έρευνα γι' ανεύρεση των πρωτοτύπων τους στη μονή, στους πρώην ηγούμενους ή στη Μητρόπολη.

Το σημαντικότερο όμως θέμα στην περίοδο αυτή ήταν, βέβαια, η λειτουργία της Ιερατικής Σχολής του Προδρόμου και η πλήρωση της θέσης του διευθυντή της. Από πατριαρχική επιστολή⁹⁷ της 27ης Οκτωβρίου 1909 προς το νέο μητροπολίτη Βεροίας Λουκά πληροφορούμαστε ότι διορίστηκε διευθυντής (1909-1911) ο ιεροδιάκονος Αστέριος Π. Αστερίου, ο οποίος καταγόταν από το Μεγάροβο Μοναστηρίου και ήταν απόφοιτος της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης⁹⁸. Η επιλογή του έγινε μετά από πρόταση του μητροπολίτη Βεροίας Αποστόλου, ο οποίος μετατέθηκε, στη συνέχεια, στη μητρόπολη των Σερρών.

Τελικά, ο διευθυντής ήρθε σε ρήξη με τη «Διαχειριστική Επιτροπή». Ενδιαφέρουσα είναι η σχετική αλληλογραφία⁹⁹ με αφορμή τη διένεξη, που δημιουργήσε προβλήματα τόσο στη λειτουργία της σχολής, όσο και στην ίδια τη μονή.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΓΓ. ΠΑΠΑΖΗΣ

96. Κ.Π.Α., τ. 970, σσ. 451-452 (γράμμα 13ης Οκτωβρίου 1909).

97. Κ.Π.Α., τ. 970, σσ. 477-478· πρβλ. Δ. Παπάζης, *Ιστορία*, σ. 157.

98. Πρόκειται προφανώς για τον Αστέριο Παπααστερίου, ο οποίος κατά το Β. Σταυρίδη, *Η Ιερά Θεολογική Σχολή της Χάλκης*, Θεσσαλονίκη² 1988, σ. 171, αποφοίτησε το 1907 από τη σχολή, στην οποία εκπόνησε διατριβή με θέμα: «Απολλινάριος Λαοδικείας και η καινόδοξος αυτού διδασκαλία».

99. Τμήμα της αλληλογραφίας αυτής, που βρίσκεται στο *Ι.Α.Ι.Μ.Θ.*, έχει ήδη δημοσιευθεί (βλ. Δ. Παπάζης, *Ιστορία*, σσ. 158, 181-193), ενώ μεγάλο ανέκδοτο μέρος αυτής, που αφορά τη μετέπειτα ιστορία της μονής μέχρι την άρση της υπαγωγής της στη δικαιοδοσία του Οικουμενικού Θρόνου, ελπίζουμε να δημοσιεύσουμε στο εγγύς μέλλον.

SUMMARY

D. A. Papazis, *Unpublished Archival Material Relating to the Monastery (Skete) of St John the Baptist at Veria.*

This study looks at the privileges, the financial affairs, and abbots and monks of the monastery in the Ottoman period as reflected in 75 unpublished patriarchal letters, dated between 1692 and 1909.

To begin with, we are informed that the coenobitic Monastery of St John the Baptist was always *stauropegic* (directly subject to the Oecumenical Throne), but paid an annual subscription not only to the Patriarchate, but also to the Metropolitanate of Veria.

However, owing to the circumstances of the time and also to the misconduct of some of the monks, the monastery was frequently in danger of losing all its inmates and running heavily into debt, which meant that it had difficulty in meeting its commitments. At these times, the Christian community of Veria came to the monastery's aid, unlike some of the metropolitans, who violated the patriarchal foundation's rights at various times.

Owing to the monastery's continuing problems, and in order to regulate its constitution, its manner of administration, and, above all, its financial affairs, various patriarchal exarchs were sent to the monastery from time to time to set it on its feet again. An important part in restoring and improving the monastery's affairs was also played by the election of capable abbots, who were frequently natives of Veria and co-operated amicably with the various metropolitans. The fact that insubordinate clerics were physically confined to the monastery and kept under surveillance by the Abbot shows how well organised the monastic life was there.

Apart from sending exarchs, the Patriarchate also monitored the stauropegic monasteries by means of the so-called Monastic Commission, which was responsible for recording the monastery's estate in the land registry. Third parties frequently laid claim to monastic property and the cases had to be settled in court.

The monks also addressed their financial problems by selling animals, crops, and other movable objects. At the same time, the Patriarchate advised the abbots to take administrative measures, such as selecting capable monks to sit on the Abbatial Council. But the greatest contribution to the monastery's

proper administration and, above all, to its economic recovery was made by the Management Committee, which consisted of the Metropolitan (as chairman), the Abbot, and two laymen.

The Committee's work was repeatedly acknowledged by the Oecumenical Throne, and one of its achievements was to increase the financial contributions the monastery was able to make to the schools of Veria and the ecclesiastical funds of the Patriarchate. Another was to establish a seminary in the monastery, a historic event for the circumstances of the time and the region of Macedonia.